

Sygn. akt III AUa 353/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Feliksa Wilk
Sędziowie:	SSA Maria Szaroma SSA Marta Fidzińska - Juszcak (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Dubis

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **K. K. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o wypłatę niezrealizowanego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydziału V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 stycznia 2012 r. sygn. akt V U 30/12

z m i e n i a zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 353/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 18 września 2012 r.

Decyzją z dnia 28 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił K. K. (1) wypłaty świadczenia niezrealizowanego po jej zmarłym ojcu R. M..

Wyrokiem z dnia 25 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w Kielcach V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił powyższą decyzję w ten sposób, iż przyznał K. K. (1) prawo do 1/2 części niezrealizowanego świadczenia w postaci emerytury za listopad 2010 r. po zmarłym ojcu R. M..

Sąd Okręgowy ustalił, że od dnia 1 lutego 2004 r. R. M. pobierał emeryturę przyznaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. na mocy decyzji z dnia 25 lutego 2004 r. Emerytura wpłacana była na konto w (...) Bank (...) S. A. z siedzibą we W.. W dniu 4 listopada 2010 r. na konto bankowe R. M. wpłynęła emerytura za miesiąc listopad 2010

r., w kwocie (...) złotych netto. R. M. zmarł w dniu 3 listopada 2010 r., nie prowadził z nikim gospodarstwa domowego, był rozwiedziony, mieszkał sam. R. M. miał dwie córki - K. K. (1) i M. M.. Jego syn J., żonaty z I. M., zmarł w dniu 26 kwietnia 2006 r. W dniu 29 kwietnia 2011 r. zlikwidowano rachunek bankowy świadczeniobiorcy w (...) Bank (...) S. A. W dniu 25 października 2011 r. K. K. (1) wystąpiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. o wypłatę niezrealizowanego świadczenia emerytalnego po zmarłym ojcu za miesiąc listopad 2010 r.

Nadto Sąd I instancji ustalił, iż postanowieniem z dnia 14 marca 2011 r. Sąd Rejonowy w Skarżysku – Kamiennej w sprawie sygn. I Ns 837/10 stwierdził, że spadek po R. M. z mocy testamentu notarialnego nabyła jego synowa I. M. w całości oraz że przed Sądem Rejonowym w S.w sprawie sygn.(...)toczy się sprawa o zachówek z powództwa K. K. (1).

Sąd I instancji powołując się na art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227) podniósł, że przepis ten nie tylko reguluje kwestię prawną dotyczącą kręgu osób predestynowanych do wypłaty tzw. niezrealizowanego świadczenia po zmarłym emerycie lub renciście, lecz także określa kolejność nabywania uprawnień z tego tytułu przez uprawnione osoby, wyłączając przy tym stosowanie prawa spadkowego (art. 922§2 k.c.). Sąd wskazał, że przepis ten dotyczy nie tylko sytuacji kiedy następuje śmierć osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, ale również sytuacji kiedy świadczenia zostały już przyznane. Jednocześnie Sąd podkreślił, że śmierć świadczeniobiorcy powoduje wyłączenie stosowania art. 130 ust. 2 cyt. ustawy.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, iż fakt dokonania przez organ rentowy przelewu świadczenia emerytalnego za miesiąc listopad 2010 r. na rachunek zmarłego świadczeniobiorcy – z punktu widzenia osób uprawnionych z art. 136 ust. 1 – spowodowało naruszenia ich praw określonych w tym przepisie, gdyż świadczenie to winno być bowiem po złożeniu stosownego wniosku wypłacone tym właśnie osobom. Sąd Okręgowy podkreślił, że przekazane przez organ rentowy zgodnie z art. 130 ust. 2 cyt. ustawy na konto bankowe świadczenie emerytalne po śmierci świadczeniobiorcy w zasadzie pozbawia osoby wskazane w art. 136 ust. 1 możliwości jego skutecznego uzyskania, gdyż prawo do tegoż świadczenia nie wchodzi bowiem w myśl art. 922§1 k.c. w skład spadku.

Sąd I instancji stwierdził, że skoro R. M. nie pozostawał w związku małżeńskim ani nie prowadził gospodarstwa domowego z drugą córką a siostrą wnioskodawczyni, to osobami uprawnionymi do otrzymania świadczenia emerytalnego za miesiąc listopad 2010 r. są osoby z drugiego kręgu osób wymienionych w art. 136 ust. 1, czyli dzieci zmarłego świadczeniobiorcy. Mając z kolei na uwadze dyspozycję art. 922§2 k.c. Sąd I instancji uznał, że prawa wynikające z art. 136 ust. 1 nie wchodzi w skład spadku, a zatem nie przysługują ewentualnym następcom prawnym zmarłego syna świadczeniobiorcy. Konkludując Sąd Okręgowy stwierdził, iż osobami uprawnionymi do otrzymania świadczenia były obie żyjące córki świadczeniobiorcy, a udział każdej z nich wynosił 1/2 świadczenia. Przy czym Sąd wskazał, że wnioskodawczyni złożyła wniosek o wypłatę świadczenia emerytalnego po zmarłym ojcu przed upływem terminu przewidzianego w art. 136 ust. 3 cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, natomiast druga córka takiego wniosku nie złożyła.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję, o czym orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴§2 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, wnosząc o jego zmianę i oddalenie odwołania. Strona skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 136 w zw. z art. 138a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że niezrealizowane świadczenia przysługują w przypadku śmierci osoby uprawnionej do emerytury, która nie pobrała przysługujących jej świadczeń. Pojęcie niezrealizowanych świadczeń obejmuje wypłatę wszelkich należności, do których zmarły był uprawniony, a które nie zostały wypłacone. Organ rentowy podkreślił, że emerytura należna R. M. za listopad 2010 r. została przekazana na podane przez niego konto. Z tych względów organ rentowy stwierdził, że nie ma podstaw do żądania zwrotu kwoty świadczenia przekazanej na rachunek, w miesiącu w którym nastąpił zgon emeryta i przysługującej za ten miesiąc (art. 138a cyt. ustawy). Kwota przekazana na rachunek

w miesiącu, w którym nastąpił zgon, jest kwotą zrealizowaną, należną zmarłemu. Brak więc jest podstaw do uznania, że świadczenie należne emerytowi nie zostało w niniejszej sprawie wypłacone-zrealizowane.

Wnioskodawczyni w odpowiedzi na apelację organu rentowego wniosła o jej oddalenie. W uzasadnieniu podniosła, że składając wniosek w ZUS o wypłatę niezrealizowanego świadczenia, pracownik organu rentowego nie przyjął od niej pisma od jej siostry M. M., w którym to zrzekła się na jej rzecz niezrealizowanego świadczenia po ojcu. W tym stanie rzeczy wnioskodawczyni uznała, że jej żądanie wypłaty kwoty(...)zł jest w pełni uzasadnione.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Przedmiot sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy K. K. (1) ma prawo skutecznie żądać od organu rentowego wypłaty na jej rzecz świadczenia emerytalnego po zmarłym ojcu R. M. za miesiąc listopad 2010 r.

Zgodnie z art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), że w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. Osoby wymienione w ust. 1 mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania o świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o te świadczenia wystąpiła (ust. 2). Roszczenia o wypłatę świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasają po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia przysługiwały, chyba że przed upływem tego okresu zgłoszony zostanie wniosek o dalsze prowadzenie postępowania (ust. 3). Przepis ten dotyczy zatem tych zmarłych emerytów i rencistów, którzy jeszcze nie pobierali świadczeń, lecz przed śmiercią wystąpili z wnioskiem o emeryturę lub rentę, w przeciwnym wypadku bowiem bezprzedmiotowy byłby zapis ust. 1 in fine o pozostawaniu uprawnionego na utrzymaniu członka rodziny, czy też regulacje zawarte w ust. 2 i 3, w których jest mowa o dalszym prowadzeniu postępowania nieukończonego wskutek śmierci zainteresowanego.

W świetle ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie - które Sąd Apelacyjny podziela, należało uznać, iż Sąd pierwszej instancji dokonał błędnej wykładni przepisu art. 136 ust. 1 cyt. ustawy. Jest niespornym, że R. M. miał ustalone prawo do emerytury od 2004 r., i co miesiąc w terminie płatności na 5 dzień miesiąca była mu ona wypłacana na konto we wskazanym banku. Także w listopadzie 2010 r. organ rentowy zrealizował świadczenie, gdyż w dniu 4 listopada 2010 r. dokonał prawidłowo przelewu środków na konto ojca wnioskodawczyni. Co prawda uprawniony zmarł w dniu 3 listopada 2011 r., a więc przed datą wypłaty, ale nie daje to podstawy do oceny, że należna mu emerytura za miesiąc listopad ma charakter świadczenia niezrealizowanego, o którym mowa w art. 136 cyt. ustawy, na którym Sąd pierwszej instancji oparł swe rozstrzygnięcie.

W pierwszym rzędzie trzeba wziąć pod uwagę, iż niezbędnym warunkiem domagania się przez uprawnionych członków rodziny wypłaty świadczenia należnego po zmarłym uprawnionym do emerytury (renty) jest uprzednie zgłoszenie przez niego wniosku (zob. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 kwietnia 1997 r., sygn. akt II UK 77/97, OSNAPiUS 1998 r., nr 2, poz. 55). Przepis ten dotyczy zatem tych zmarłych emerytów (rencistów), którzy jeszcze nie pobierali świadczeń lecz przed śmiercią wystąpili z wnioskiem o emeryturę (rentę), w przeciwnym bowiem wypadku bezprzedmiotowy byłby zapis ust. 1 in fine o pozostawaniu uprawnionego na utrzymaniu członków rodziny, czy też regulacje zawarte w ust. 2 i 3, w których jest mowa o dalszym prowadzeniu postępowania nieukończonego wskutek śmierci zainteresowanego. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie miała miejsca, skoro zmarły od lat pobierał emeryturę. Wobec powyższego żądanie wnioskodawczyni o wypłatę do jej rąk emerytury ojca należnej mu i wypłacanej w miesiącu, w którym jeszcze żył (XI 2011 r.) – należało uznać za pozbawione podstaw prawnych.

Pozostaje dodać – co trafnie podniósł w sprawie organ rentowy, iż zgodnie z treścią art. 136a ust. 2 cyt. ustawy wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje dopiero od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarł

świadczeniobiorca. W tej sytuacji nie miał on zatem prawa na gruncie art. 138a cyt. ustawy wystąpić do banku o zwrot wypłaconej R. M. emerytury.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny, uznając wywiedzioną przez organ rentowy apelację za zasadną zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, o czym orzekł, jak w sentencji na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c.